

VI.

EN VISITATS AF BISKOP S. BINDESBØLL 1861.

Af Bjørn Kornerup.

En ejendommelig Skikkelse inden for det 19. Aarhundredes rigt façetterede danske Bispekollegium var *Severin Claudius Wilken Bindsbøll* (1798—1871), Biskop over Aalborg Stift 1851—56, derefter over Lolland-Falsters Stift 1856—71. Som Søn af den kraftfulde Præst i Ledøje-Smørum Jens Bindsbøll († 1830) blev han tidligt udviklet til Selvstændighed og fik navnlig fra sine første Ungdoms-aar indpodet Respekt for den af hans Fader saa højt værdsatte engelske »common spirit«¹. Dette medførte bl. a., at han altid bevarede et aabent Øje for Tidens almindelige Udvikling og en Overgang følte sig kaldet til at deltage i politisk Virksomhed (1866—69 var han Landstingsmand for Maribo Amt)².

Nedenfor skal der meddeles Beretningen om en af ham afholdt Visitats den 4. August 1861 i Hunseby i Musse Herred hos daværende Sognepræst *L. Gude*, den senere Domprovst i Roskilde, ogsaa fordi denne Beretning er af Interesse til Belysning af det oftere drøftede Spørgsmaal om Værdien af Bispevisitatser. Bindsbøll skildres her ikke paa nogen flatterende Maade, idet han navnlig ikke fremstilles som nogen Aandens Mand³, men det bør billigvis have i Erindring, at baade Gude og hans Lærer og Mester, Biskop Martensen havde et Horn i Siden paa ham. De fandt ham for imødekommende over for Tidens liberale Strømninger i politisk og liberal Henseende og havde navn-

¹) Jvfr. S. Bindsbølls interessante latinske Selvbiografi i J. P. Mynsters Bispevielsesprogram 1852 S. XI—XVIII.

²) Emil og Victor Elberling, Rigsdagens Medlemmer gennem hundrede Aar 1848—1948 I, 41.

³) Af andre kaldes han netop »en fortrinlig Visitor« (Fr. Nielsen, Minder, 1881, S. 81).

lig vanskeligt ved at tilgive ham, at han i sin Tid havde modtaget Frederik VII og Grevinde Danner venligt i sin Bispegaard i Aalborg. At han ved den Lejlighed var blevet udnævnt til Kommandør af Dannebrog, fandt de forargeligt. Det havde næppe heller gjort dem blidere stemt over for Bindesbøll, at han 1854 var Frederik VII's Kandidat til Sjællands Bispestol¹.

Biskop Bindesbøll er kun sjældnere optraadt som Forfatter. I flere Stykker kunde han regnes for en Kirkemand af Mynsters Type², men han var mindre konservativ og indtog en mæglende Holdning i Striden mellem Grundtvigianere og Skrifteologer. Bindesbølls personlige Ejendommelighed synes især at have bestaaet i selvstændig psykologisk Iagttagelse og stille Overvejelse. Hans Evne til at se og opfatte kommer navnlig frem i hans interessante »Meddelelser fra og om Udlandet«, I, 1840³, og om hans aandfulde Blik paa Menneskesjælen vidner de efter hans Død af D. G. Monrad og H. P. Kofoed-Hansen udgivne »Tanker til Eftertanke over Søn- og Festdags Evangelier«, 1873 (2. Udgave 1875), som med Rette er blevet højt værdsat fra forskellige Sider⁴.

¹) Biskop H. Martensens Breve, udg. af Bjørn Kornerup, I, 45—6, 107, 191—2. Jvfr. II, 45. III, 71.

²) Biskop Mynster havde tiltraadt den daværende Kultusminister J. N. Madvigs Forslag om, at Bindesbøll skulde være Biskop i Aalborg (Kultusministeriet, 1. Dept., Forestillingsprotokol 1851 Nr. 149). Jvfr. Breve fra J. P. Mynster, 1860, S. 231.

³) Medens Ingemann var begejstret for dette Skrift, fandt det kun en mere maadeholden Anerkendelse hos Grundtvig (Grundtvig og Ingemann. Brevvexling 1821—1859, udg. af Svend Grundtvig, S. 249, 250—1).

⁴) I Forordet til 2. Udgave skriver Udgiverne: »For de Venner, som denne saavel med Hensyn til Charakter som Begavelse udmærkede Mand vandt ved sin stille, trofaste Virken, vil dette Værk, saa haabe vi, være en kjærkommen Gave. Det vil fornye Mindet om ham, der, skjønt hans Sjæl rummede store Tanker, dog havde ringe Tanker om sig selv, og som, uagtet han ved den uafbrudte Bearbejden af sit eget Indre stillede strenge Fordringer til sig selv, dog var mild i sin Dom over Andre, fordi han havde et aabent Øie for alt Skjønt og Godt, under

Beretningen om den paagældende Visitats findes i et Brev¹, dateret 17. August 1861, fra Gude til Martensen og lyder saaledes:

»Derimod maa jeg snarere beklage mig over Biskop Bindsbøll, der har været her til Visitats paa 10 S. efter Trinit., som om han ikke havde været her. Den ellers ærværdige Mand forekommer mig mere og mere utilfredsstillende, og saadanne Visitatser, der nedstemme Idealet istedenfor at hævde det, skade mere, end de gavne, saa at det endog har været mig fornødent at styrke Kirkebetjentene, der vare forstemte over at have faaet Indblik, som de meente, i en meget mangelfuld Opfattelse hos ham af vor Gudstjeneste. I den middelmaadige Provindsialisme er man da ogsaa omringet af Fristelser fra alle Sider, og uheldigt er det dog virkelig, naar Tilsyns-Embedet ikke staaer høiere end, at det hverken tør dømme eller anerkjende, negere eller affirmere. Visitatsen anmeldte han netop 8 Dage forud, og selv ankom han Løverdag Aften henimod Kl. 10, altsaa paa samme Tid som Monrad, der dog eengang kom Kl. 1 om Natten². Det Nærmeste, som

hvilken som helst Skikkelse det end fremtraadte«. — Valdemar Ammundsen regnede Bindsbølls »Tanker« for en »Guldgrube«, »en af vore fineste Andagtsbøger« (J. C. Kall, Biskop Fredrik Nielsen S. 168. V. Ammundsen, Søren Kierkegaards Ungdom S. 76—7). — Biskop O. Laub satte Bindsbøll højt som en ejendommelig Personlighed (Biskop Otto Laubs Levnet II, 216—17), og N. Fogtmann karakteriserede ham allerede 1834 som »en særdeles duelig Religionslærer, en grundig Theolog og en agtværdig Person« (Udvalg af Breve fra Mænd og Qvinder til P. Hjort II, 151, 154). Jvfr. F. C. A. Betz, En gammel Lærers Livserindringer, S. 28 f. A. Nyholm i Lolland-Falsters stift i 150 år S. 138 ff.

¹) I Pastor emeritus Martin Poulsens Besiddelse.

²) D. G. Monrad havde afholdt Visitats i Hunseby 27.—28. Septbr. 1850 og 24.—25. Febr. 1853. Første Gang skrev han: »Den talentfulde og nidkjære Præst talte over 1 Th. 2, 13—15. — Ungdommen var velforberedt«. Anden Gang lød hans Dom: »Sognepræsten holdt en beaandet og vækkende Prædiken i et reent smukt Foredrag over Jh. 21 Christi Spørgsmaal til Peter. Læsefærdigheden hos Ungdommen var meget god; Tænksomheden var i en usædvanlig Grad udviklet« (Visitats-

derefter fulgte, var nogle tarvelige Aphorismer i Kirken uden anden Virkning end den, at man forgjeves anstrengte sig for at udfinde den forventede Viisdom deri, saa at selv gamle Conferentsraad¹, der dog dømmer facilt, fandt, »at der var ingen Hold i det Hele, og som det forekom ham, adskillige philistrøse Sætninger deri«. Men ikke en Bøn eller Velsignelse, ikke et Ord til Bestyrkelse for Præst eller Menighed. Til Glasset ved Bordet derimod nævnede han mig som en Præst, der forstod at føre det frie Ord saaledes, at Alle, der hørte det, havde Opbyggelse deraf². Siden spurgte han og, om jeg ei kunde have Lyst til at prædike ved Landemodet engang, da det var saadanne Prædikener Geistligheden skulde høre. Men ellers talte han i to fulde Dage ikke et eneste Ord enten om Embedet eller Theologie eller Litteratur. Deres Navn hørte jeg ham dog for første Gang nævne, foranlediget ved Deres Portrait. Navne som Monrad og Cavour har alligevel hans Tillid som Tidens Førere, og skjøndt han vel i nogen Grad kan forstaae de Farer, vi føres ind i, forstaaer han dog ikke deres egenlige Natur og Størrelse, eller er i Grunden rolig for, at de ved Regjeringernes Klogskab nok ville blive heldigt overstaaede. Til Afskeed modtog han Schleiermachers Breve, som han ikke heller endnu havde læst³. Men Nok eller allerede for Meget herom. Maaskee er min Stemning ubillig, dersom jeg har Uret i, at en Biskop ei blot bør komme med et forsigtigt, ordknapt, passivt Tilsyn, men ogsaa, hvis ei med Aand og Kraft, saa dog i det Mindste med Kiærlighed og Velsignelse«.

 protokol for Lolland-Falsters Stift 1813—77 i Landsarkivet for Sjælland m. m.).

¹) Aabenbart Gudes Onkel, Konferentsraad, Højesteretsassessor Johan Henrik Christian Stellwagen (1782—1864), der ofte var paa Besøg i Hunseby. Jvfr. Biskop H. Martensens Breve I, 242.

²) En tilsvarende officiel Dom af Bindesbøll over Gude er trykt i Kh. Saml. 6. R. I, 695—6.

³) Aus Schleiermacher's Leben. In Briefen. 1—2. Berlin 1858. Jvfr. Biskop H. Martensens Breve I, 272.

Som Supplement til ovenstaaende Brev har det sin Interesse at erfare, hvilket Indtryk Visitatsen gjorde paa Biskop Bindesbøll. Herom skriver han i sin Visitatsdagbog følgende:

»Søndagen d. 4 August — 10de S. e. Tr. — visiterede jeg i *Hunseby* Kirke. Ogsaa her viiste sig Spor af Høstens Travlheds Indflydelse. Der var en ret god Menighed samlet, men ikke saa stor, som ellers paa almindelige Søndage. — Sognepræsten, Hr. Gude, holdt, i Anledning af Dagens Evangelium, en opbyggelig Prædiken over det Thema: »Jesus græder over Jerusalem; han renser Templet: Forbillede paa Verdensdommerens usigelige Kjærlighed, paa hans uimodstaaelige Magt«. Han er en begavet Taler; der er en Ro udbredt over hans Maade at tale paa, som viser, at han selv finder Hvile i de Sandheder, han forkynder, og som bringer Tilhørerne til ogsaa at slaae sig til Ro derved. Han samler Tilhørere ogsaa fra fremmede Sogne. — Af Unge fremstode omtrent 60. De vare tilbageholdne, knappe paa Svar: Ingen turde ret komme frem med hvad han vidste. — Kirken besøges flittigt af Menigheden; — om ogsaa Kirkesangeren i Præstens Forfald maa læse en Prædiken i Chorsdøren, samles Folk dog til Kirke. — Kirken har et smukt Orgel, som bliver særdeles godt spillet af en, saavidt vides, af Grevskabet Knuthenborg lønnet, Organist. — Gudstjenesten var i det Hele smuk og opbyggelig. — Kirkebøgerne fandtes i Orden«.
